

הפרושים

טָרְוֵרְס קֶרְפּוֹרְד

The Pharisees, and Other Essays. By Leo Baeck. New York, Schocken Books, 1947.

דברי הספר הזה אינם חדשים, אף על פי שכונסו יחד זאת הפעם הראשונה. המסה על הפרושים נכתבה בשנת 1927 הוצאה בחוברת בשנת 1934. שאר המסות, כנאמר בהקדמה, יצאו בספר בשנת 1938, אך הספר הושמד בידי הגסטאפו. תוכן המאמרים השונים, ככל שגדול ערכם, אין לראותו איפוא (כאשר יהיה הקורא נוטה לראותו בדרך הטבע) כדברו האישי של ד"ר ליאו באַק אל נבוכי זמננו. הדברים נכתבו לפני שנים, בטרם הגיעה רדיפת היהודים הנוראה אל שאָה, ובטרם נלכד ד"ר בק ברשתה ונתיסר ביסורים אף הוא.

אף על פי כן יש בספר כדי לעשות שליחותו בתקופתנו, והמוציאים צדקו בחשבם כי אוסף מאמריו של ד"ר בק יהיה לעזר ולסעד בתלאות המכבידות עולן על היהודים בימים אלה. כי על כן כל שבעם המאמרים הללו מבטאים, כל אחד לפי דרכו, את תקות ישראל אשר אין לה תכלה, את האמונה אשר לא תמוט בעתידו, את הבטחון כי בלה יבלה כל פורענות שבעולם וטופו מקיים תפקידו כעזר של האלהים כלפי העולם, בהדרכתו ובעזרתו. זו היתה משמעות היהדות בכל דברי־ימיה הארוכים; והספר הזה, היוצא לאור אחרי תקופת היסורים הנוראים ביותר אשר גם העם היהודי לא ידע כמותם מעודו, הוא אכרזה מחודשת של אמונת ישראל הנצחית אַל מול פני העולם.

המאמר הראשון, אשר על שמו נקרא הספר כולו, ארוך משאר המאמרים. הוא תופס חמשים עמוד, ואילו השאר תופסים, בממוצע, כששה־עשר עמוד המאמר, ואלו נושאים: "מסורת ביהדות", "יהדות בכנסיה", "מקורו של המסורת־היהודי", "הדרשה היוגית היהודית", "שתי הסקפות־עולם זו לעומת זו", "אופי היהדות", "הקורא אי אפשר לו שלא יתרשם להיקף בקיאותו של ד"ר בק בסקציות תורניות שונים ונפרדים. הוא מצוי, כדרך הטבע, אצל הספרות הרבנית, אך הוא מרבה להסתמך גם על אפלטון, יודע הוא את הברית החדשה, וכן את מרציון וטרטוליאן. הוא מבחין הבחנה בקרתית בין לותר וקאלוין, ומכריע את הכף לטובת קאלוין; וכותב הטורים הופתע הפתעה שבקורת־רוח לקרוא הערה על האוניטאריאניזם של פריסטלי, פארקר, צ'אינג, לונגפלד ומארטינו מידי אדם שהסופרים הללו ידועים לו, כפי הנראה, יפה. עדות מעין זו על דעת עשירה ומאומנת ומלאה מזן אל זן, פותחת לבנו להבין איך הצליח ד"ר בק, בשנים

תולדות הטבע" מהפרופסור לענף, ויעתיק, כינען וזירמער" — תולעי הדבורים. בעת אשר ההעתיקה הזאת דרושה להיות "תולעים הפנימיים". מזה נוכל לשפוט על ידיעת ה' אבראמאוויץ בשפת אשכנז בשנותו Bienen אשר הוראתו פנים, תוך, על אשר תוראתו דבורה" — אכן, יפים גם יפים דברים אלה וכיוצאים בהם להיאמר על הביקורת, על עורכים ועל מתרגמים בדורנו, אך הרי אין יסותם באה ללמד, מעיקרו של דבר, על גודל ערכו של א. א. קובנר לזמננו, אלא על כך, שהתופעות השליליות של ספרות דורנו לא נשתנו מן התופעות השליליות של ספרות דורו שלו, וכן עשוי עניין אישיותו של א. א. קובנר להביא לידי עיוות משפט בידי המעריץ המבקש לצייר את דמותו הספרותית ולמוד את חשיבותו להתפתחות הספרות העברית. תכונותיו, לבטי נפשו וההפוכות קורותיו של א. א. קובנר נושא רבי־עניין הם לביאוגרף, אף למספר, אך לעתים יכבשו תכונות האישיות ולבטי נפשה וקסמיה את לב המעריץ עד כדי הפלגה בערך יצירתה, ונמצא המעריך מטשטש את החומי הממש והמצוי: יצירת הסופר, ופרשה מיוחדת לעצמה היא, ערבוב זה של תחומי האישי ותחומי היצירה, בפרט בשייך לאנשי שם מדורות שעברו, בעלי עצמיות עזה וביאוגרפיה מעניינת. המשולים כגיבורי עלילה גדולה.

...כי הוא עשה, — היום אנו יודעים זאת ללא כל ספק עוד — שליחות היסטורית בספרות העברית... — יכתוב המקדים לקובץ מאמרי א. א. קובנר במאמר־ראקדמתו הנאָה. דומני, שאין התואר "שליח" הולם ביותר חזיון־עראי כתזיון פעולתו של א. א. קובנר בספרות העברית. יותר מדי חסר היה משמעת, מסירות, אורך־רוח והתמדה של בעל שליח הזה, קשה לדעת באיזו מידה השפיע א. א. קובנר על הספרות העברית. דוד פרישמן, שבא אחריו, נאלץ להתחיל במלאכה מבראשית. אף בספרות זמננו יש תופעות, שעל המבקר הראוי להתחיל בביעורן מבראשית. משכמו ומעלה גבוה היה א. א. קובנר לטעם ספרותי. הפיסת הספרות ותרבות ספרותית מרוב דברי דורו בספרות. נפשו שאפה לנשגב שבספרות, לנעלה ולמועיל לעם כאחד. לבעל־עטעריס־טיק, אשר כל הליטעראַטורען תתגאינה בה, את כותביה יענדו זר תפארה, יתנו להם כבוד אין תקר, יעמידו אותם בראשי מפיחי היים חדשים, בראשי מפיצי השכלה ודעות חדשות, יהשכום להמסבבים היותר גדולים בחיי עמים... אך שליח של הספרות העברית, דומה, לא היה, אף כי הוכשר להיות, שכן תופעה שבכוח היה יותר משהיה תופעה שבפועל, וכלום יש שליחות בכוח?

שתי הדתות, אולי נפקק באפשרות זו, ובמוחו של כותב הטורים אמנם מנקר הספק גם לאחר קריאת המאמר על כל בקיאותה, המאמר על „שתי השקפות-עולם זו לעומת זו” וכן המאמר האחרון על „אופי היהדות” יעשו נא בעצמם את דרכם למחוז וללבו של הקורא, עומק מחשבתם שקול אולי כנגד קשיי ביטוייה של מחשבה זו, והמבקר מודה מתוך הכנעה בקוצר-ידו לנהוג בהם במידת הצדק הראויה להם.

כשאתה חוזר וסוקר את הספר כולה, הרי אתה מתפעל ביותר לגודל עצמתו של המתברר — כמפרש מחשבותיו ומחשבות זולתו, כשליט על מכמני דעת עצומים, ובראש ובראשונה ככוח רוחני, דבריו ומפתח חייו חזקה שיביאו תקוה לשבורי לב בעמם, ויאמצו כוחם לחדש את המערכה אשר בה ספג ישראל מהלומות כה כבדות ורבות, אך מעולם לא נוצח נצחון מכריע. מתוך הכרתי העמוקה בערכו של הספר ומתוך הוקרתי הלבבית למחברו הנני לעורר על הספר הזה את לב כל אשר ישיגהו, כיהודי כנוצרי.

בשולי החוברת

„עילוי האדם בסוציאליזם” נכנסו בו כמה פרשיות מתוך סדרת הרצאות, שלא ראו אור עדיין, אשר הרצה ב. כצנלסון בסמינריון של המחנות העולים בן שמן בראשית תשרי תש"א.

מאמרו של י. א. וולקני, המכוון לבירור מושגי יסוד בבעיות הפיתוח של המזרח התיכון, משמש מבוא לסדרת מאמרים על הגורמים הקובעים את רמת-החיים וצפיפות האוכלוסים בארץ ושכנותיה.

מאמרו של ר. ה. ס. קרוסמן, שתורגם מתוך מאסף אנגלי „קונטאקטס”, יתן לקורא מושג מהלך מחשבתו של סוציאליסט אנגלי, מן המתקדמים שבמפלגת העבודה, בימים אלה, לנוכח ירידתה של האימפריה ופילוג העולם בין גושים. מעניין הדבר כי במידה שמרמו המחבר על אותה מידה, שהוא קורא לה „הוברים”, במדיניות באוין, נראה לו כלל המדיניות הבריטית באורה של רדיפת-שלימות יתרה... ויליאם באטלר יטס הוא גדול השירה האירית בלשון האנגלית.

רשימתו של טראורס הרפורד על ספרו של ד"ר ליאו בק, ממנהיגי הרוחניים המעולים של יהדות גרמניה, נדפסה אנגלית ב„קומאנטארי” האמריקני. המחבר הוא תלמיד-חכם נוצרי שהקדיש חייו למחקר היהדות, ביחוד נודע בספרו על „הפרושים” (1924).

תיקוני טעויות בחוברת 4

בעמוד 210, סדר א', שורה 9 מלמטה צ"ל 22% (ולא 2%).

בעמוד 240, סדר ב', שורות 7 ו-6 מלמטה צ"ל: „תקנות אלה שימשו במידה ידועה אבי-בנין לתקנותיהם של מתישבי פתח-תקוה, ואלה (היינו תקנות פתח-תקוה) היו אחרי כן, כנראה, לנגד עיניהם של מיסדי ראשון לציון וראש-פינה” וגו'.

שעשה במחנה-הריכוז של טרוינשטאט, להיות להבריו האסירים למנהיג ויועץ זמורה וידיד, שש שנים עשה זאת, ויצא באחרונה כשרוחו לא מטה וראשו לא הושפל. המאמר הארוך על הפרושים הוא בסיון, אשר נוסה לעתים קרובות כל כך, אך—לדעת ד"ר בק—בלא הצלחה, לפתור את חידת השם „פרושים” ולהגיע על ידי כך להסבר טיבם ומשמעותם של אלה אשר נקראו בשם זה והיו לכוה פועל בהיסטוריה של הדת. הצעת דבריו של ד"ר בק מורכבת היא ולא קלה, אך פותחת פתח לערעורים ולדברי בקורת במידה כזו שאין לקבלה כפתרונה המוגמר של הבעיה הנדונה.

מכאן חיוק לדעת, שכותב הטורים מתניק בה זה ימים רבים, שאין להגיע עוד בודאות עד חקר הסיבה, מדוע ולמה נקראו הפרושים כך, ושוב אין לדבר חשיבות יתרה, מה שפעלו הפרושים, ולמה פעלו, וכן ערכם בתולדות היהדות — דברים אלה ידועים וגלויים, והסברת שמם אינה מעלה ערך זה ואינה מורידתו. השם אפשר היה כינוי סתם, ואפשר שהוא מרמו על איוה מנהג של מה בכך בין מנהגיהם; העיקר הוא להטעים ברור את העובדה שהפרושים היו אלה אשר הצילו את היהדות מהיות ליצור עקר, קיימו אותה כדת חיה ושילחה לדרכה, דרך-הדרות, מלאה חיים ותקוה ואמונה בכל עת. ד"ר בק יודע זאת יפה, והדברים כולם מקופלים במאמרו, לאחר שמניח הוא ידו מן הנסיון להעמידנו על סוד שמם של הפרושים, ואולי אין לך הדגם נאה יותר לפעלם של הפרושים מהאיש ד"ר בק עצמו.

המאמר על „מסורת ביהדות” דן בנושא בעל חשיבות רבה ראשונה במעלה בהתפתחותה של דת ישראל. החלק שמיחד ד"ר בק למסורת בהתפתחות ישראל מביאו לידי גילוי-ידעת תמוהים במקצת, מכל מקום בעיני קורא לא-יהודי, ויש שאתה עומד ותוהה, אם לא היה מהלך ההתפתחות פשוט יותר מהמוסכר.

את המאמר על „היהדות בכנסיה” יכול לכתוב רק אדם בעל בקיאות רבה, נקי מפניות ומלא הבנה אוהדת. אין בו כל נימה של פולמוס ואין בו דבר שיפגע אף במתנגד המשוכנע ביותר. קוראים מכל פלגות הכנסיה הנוצרית היו באים על שכרם, אילו היו מעיינים יפהיפה בהסברתו של ד"ר בק בדבר מגמות מסוימות בהיסטוריה הנוצרית.

על המאמר „מקורו של המסתורין היהודי” אין בידי כותב הטורים האלה להגיד כמעט דבר בכסחון, הואיל והוא חש תחושה חריפה בבערותו בפרשה זו. המאמר על „הדרשה היונית והיהודית” מפתח דבר הנראה כפרדוקס, ואפשר שהוא פרדוקס באמת. האמנם יתכן להשוות השואה של טעם את דרכי היונים והיהודים בפניית אדם לחברו בתחום הדת? אם נזכור מה שונות